

Карп М. А.

КОНТАМІНОВАНА КОГЕРЕНТНІСТЬ У ФУНКЦІЇ СУМІСНОСТІ СИТУАТИВНО-РЕФЕРЕНЦІЙНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЗНАКІВ

Метою дослідження є вияв і характеристика структурно-семіотичних і наративних аспектів категорії когерентності англійських мультимодальних літературних казок, що визначають їхній текстотвірний характер. Досягнення окресленої мети передбачає необхідність вирішення таких завдань: схарактеризувати текстотвірну категорію когерентності в системі сучасного мовознавства; розробити семіотико-наративний підхід до аналізу засобів когерентності в англійських мультимодальних літературних казках Філіпа Арда; описати види зв'язків контамінованої когерентності в англійських мультимодальних літературних казках Філіпа Арда; проаналізувати вербальну й невербальну взаємодію складників контамінованої когерентності в структурі аналізованих літературних казок; висвітлити текстотвірний потенціал контамінованої когерентності в аналізованих літературних казках; установити домінантні структурно-семіотичні й наративні риси творення контамінованої когерентності у літературних казках. У відсотковому співвідношенні контамінована когерентність, репрезентована ситуативною референцією за ознакою мікро-, мезо- та макровкраплення у художньому прозовому тексті англійської мультимодальної літературної казки Філіпа Арда, актуалізується так: мікровкраплення (22%), мезовкраплення (56%) та макровкраплення (22%). Контамінована когерентність у функції сумісності ситуативних референційних властивостей знаків полягає в ідентифікації вербального складника, репрезентованого особовими займенниками (*I, you*), шляхом посилання на контекст ситуації, віддзеркалений в ілюстраціях іконічного складника. Параграфемний складник виконує смисловіокремлювальну функцію, маркуючи вербальну ситуативну референцію та акцентуючи на ній увагу адресата. У тексті англійської мультимодальної літературної казки Філіпа Арда адресат виконує функцію невидимого персонажа, ідентифікованого в контексті ситуації займенником *you* для встановлення зв'язку між чарівним світом *Grubtown tales* та реальністю. Наратор Бородань Арда, ідентифікований займенником *I*, вказує на інкорпорацію з адресантом Філіпом Арда. Адресант перевтілюється власне у живого наратора, ідентифікованого адресатом у контексті ситуації, що ґрунтується на кореляції між чарівним світом англійської мультимодальної літературної казки *Grubtown tales* та реальністю сьогодення.

Ключові слова: контамінована когерентність, англійська мультимодальна літературна казка, вербальний складник, іконічний складник, параграфемний складник, *GeM model*.

Постановка проблеми. П. К. Паардекопер запропонував жартівливу характеристику категорії когерентності, згідно з якою цілісним є висловлення, “після якого можемо перервати свого співрозмовника і при цьому не здаватися йому неввічливим” (цит. за [2]). У нашому випадку “висловленням” є текст англійської мультимодальної літературної казки (далі АМЛК) автора Філіпа Арда та художника-ілюстратора Джима Пейлота / Джеффа Данбара.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На нашу думку, дуже добре текстову когерентність описав Едгар По: “Дійшовши до кінця, ми швидко згадуємо його початок, і тому особливо чутливо сприймаємо текст ціліснооформлено і переживаємо його цілісний вплив” (цит. за [4]). Когерентність художнього прозового тексту АМЛК задається

комунікативною установкою адресанта, єдиною темою, яка розкривається вербальними та невербальними засобами. Оскільки когерентність тексту забезпечується, насамперед, “єдністю комунікативної інтенції автора” [3], то науковці стверджують, що текст, у створенні якого беруть участь декілька адресантів (автор вербальної частини та художник-ілюстратор), не може бути цілісним [1; 5]. Ми частково погоджуємось із цим твердженням, тому що існують випадки, коли художники-ілюстратори не сприймають бачення художнього тексту автора, їхнє візуальне трактування не збігається з авторським та виглядає недоречним, що призводить до неможливості інтерпретації тексту адресатом. У таких випадках можна стверджувати, що такі художні прозові тексти англійської мультимодальної літературної казки втрачають когерентність.

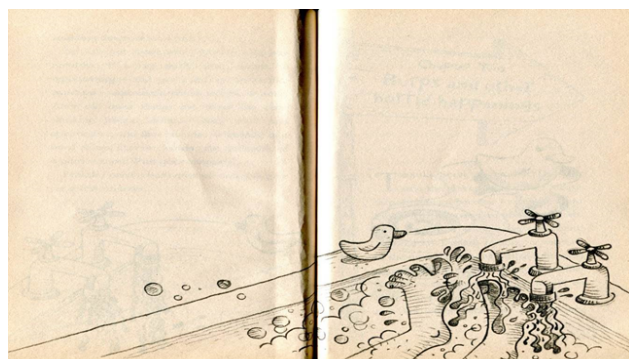
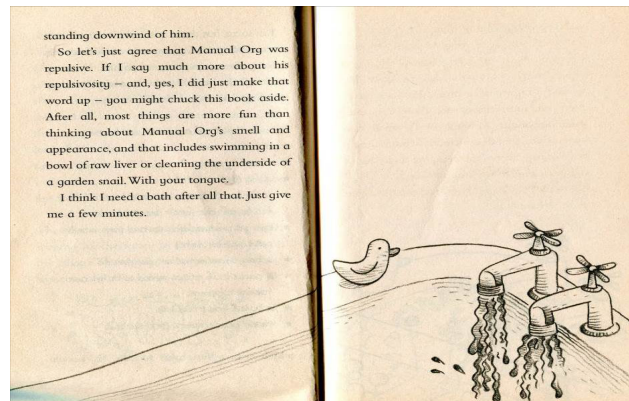
У більшості ж випадків автор художнього твору та ілюстратор працюють над єдиною темою та сюжетом, ілюстрації допомагають проникнути в задум автора вербального художнього тексту, як правило, існує гармонія візуального мислення автора та художника-ілюстратора, і хоча останній має своє бачення предмета зображення, когерентність тексту зберігається [10; 12]. У таких випадках можемо стверджувати, що когерентність тексту АМЛК забезпечується єдністю комунікативної інтенції адресантів.

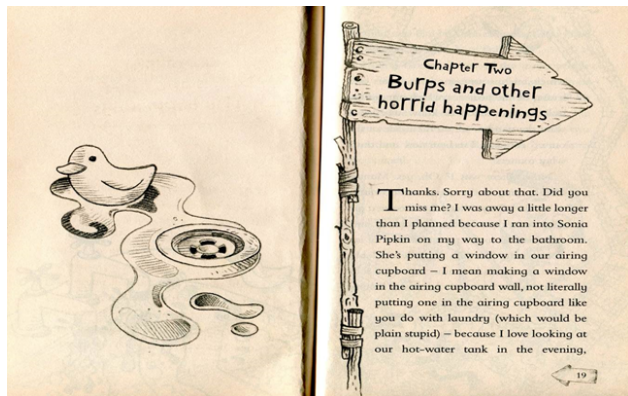
Формулювання цілей статті. Метою дослідження є вияв і характеристика структурно-семіотичних і наративних аспектів категорії когерентності англійських мультимодальних літературних казок, що визначають їхній текстотвірний характер. Досягнення окресленої мети передбачає необхідність вирішення таких завдань: схарактеризувати текстотвірну категорію когерентності в системі сучасного мовознавства; розробити семіотико-наративний підхід до аналізу засобів когерентності в англійських мультимодальних літературних казках Філіпа Арда; описати види зв'язків контамінованої когерентності в англійських мультимодальних літературних казках Філіпа Арда; проаналізувати вербальну й невербальну взаємодію складників контамінованої когерентності в структурі аналізованих літературних казок; висвітлити текстотвірний потенціал контамінованої когерентності в аналізованих літературних казках; установити домінантні структурно-семіотичні й наративні риси творення контамінованої когерентності у літературних казках.

Виклад основного матеріалу. Ситуативна референція / екзофора як засіб актуалізації лінгвальної когерентності відноситься до предмета, ідентифікованого в контексті ситуації, елементом якої є пресупозиція. Екзофора об'єднує мову з контекстом ситуації в тексті, але вона не сприяє інтеграції окремих фрагментів тексту. Ситуативна референція слугує джерелом інтерпретації конкретної надфразової єдності чи фрагмента тексту. Екзофоричними одиницями ситуативної референції є особові займенники *I, you, we* та вказівні займенники *this, that* [11, p. 31–37].

Звернімо увагу на приклад ситуативної референції (*I*) як засіб контамінованої когерентності у надфразовій єдності (третій абзац) АМЛК “Stinking Rich aNd Just Plain StiNky or A Diamond As Big As His Head” [7, p. 14–18]. У структурі змісту надфразової єдності визначаємо тему *bath*. У риторичній структурі надфразової єдності виокремлюємо сегментні одиниці *I, a few min-*

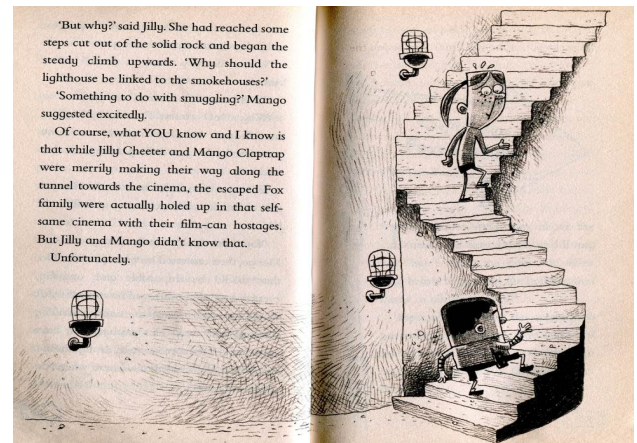
utes. Іконічний складник (*далі ІС*) охоплює три послідовні ілюстрації (1-ша, 2-га – макровкраплення, 3-тя – мезовкраплення), які візуалізують водну процедуру: 1-ша ілюстрація зображає процес набирання води; 2-га – процес купання; 3-тя – випускання води. Ілюстрації забезпечують адресата додатковою інформацією, про яку не згадується у вербальному складнику (*далі ВС*). На другій ілюстрації в особі *I* купається наратора Бородань Арда (Beardy Ardagh). Ця ілюстрація ідентифікує наратора. Займенник першої особи однини *I* маркує ідентифікуючий зв'язок між ВС та ІС – зображенням ніг наратора у ванні. Смысл словосполучення *a few minutes* детально змодельовано за допомогою трьох ілюстрацій, об'єднаних єдиною темою *bath*. У структурі макету надфразової єдності ВС, розміщений ліворуч, мігрував в ІС, який за обсягом значно перевищує його, займаючи п'ять сторінок. У навігаційній структурі надфразової єдності нумерації сторінок немає. За бажанням адресат може декодувати зміст трьох ілюстрацій у зворотному напрямку, не втрачаючи їх смислу, на протипагу лінійновпорядкованим знакам ВС з їх незворотною послідовністю. У лінгвістичній структурі надфразової єдності наявна ситуативна референція, репрезентована займенником першої особи однини *I*. У плані змісту ІС семантично корелює з лексемами ВС, ідентифікуючи наратора в контексті конкретної ситуації.

Наведемо приклад ситуативної референції (*YOU*) у контексті аналізу контамінованої когерентності у надфразовій єдності (третій абзац) АМЛК "The FaR FroM Great Escape or The Light, the Switch and the Wardrobe" [8, p. 104–105]. У структурі змісту надфразової єдності виокремлюємо першу тему *Jilly Cheeter and Mango Claptrap* та другу тему *Fox family*. У риторичній структурі надфразової єдності сегментні одиниці *were making their way along the tunnel* конкретизують першу тему та сегментні одиниці *were hold up in that self-same cinema* уточнюють другу тему. На макроілюстрації віддзеркалено лише першу тему: протагоністи Джілі Чітер і Менго Клептреп пересуваються уздовж тунелю. Зв'язок зображення з частиною речення *Jilly Cheeter and Mango Claptrap were merrily making their way along the tunnel...* сигналізує про внутрішню (семантичну) кореляцію між ВС та ІС. Ілюстрація повторює ВС першої теми. Означений артикль *the* як мовний маркер сигналізує про імпліцитно виражений зв'язок між ВС та ІС: *the* вказує на зображений *tunnel*. Адресант використовує капіталізовану апострофу, виражену займенником у другій особі множини *YOU*, для звернення до адресата, долучаючи його до подій, які відбуваються в чарівному Грабтауні. Синтаксичний паралелізм фреймує надфразову єдність *Of course, what YOU know and I know ... But Jilly and Mango didn't know that*, чим інтегрує адресата як невидимого персонажа у контекст АМЛК. Наратор в першій особі однини *I* наголошує на присутності адресата та його обізнаності про події на противагу невідомості, в якій перебували протагоністи. У структурі макету надфразової єдності ВС, розміщений ліворуч, частково перекочував в ІС, розташований праворуч, оскільки протагоністи перебувають у невідомості на противагу наратору й адресату. У лінгвістичній структурі надфразової єдності про наявність ситуативної референції свідчить апострофа, репрезентована особовим займенником в другій особі

множини *YOU*. Апострофа – інакше метабазис – оклична риторична фігура мови, коли мовець або письменник припиняє розповідь і звертається до відсутньої особи як до присутньої чи уявної, як до реальної [6, с. 31]. Контаміновану когерентність актуалізовано шляхом ідентифікації невидимого адресата в контексті чарівної ситуації.

У наступному прикладі привертаємо увагу до ситуативної референції (*I*) як засобу контамінованої когерентності у мотто АМЛК "The WroNg End of the Dog or The Pedal-Bin Pelican" [9, p. 3]. У структурі змісту мотто ідентифіковано тему *A worm from Beardy Ardagh*. У риторичній структурі мотто сегментні одиниці *I, lookout, early bird* описують тему. Зображений черв'ячок в особі *I* частково дублює зміст ВС, виокремленого супраграфемним засобом параграфемного складника (*дали ПС*). На мікроілюстрації не візуалізовано дії черв'ячка *on the lookout for* та пташку *the early bird*. Пряма лінія об'єднує візуалізованого черв'ячка із словосполученням *the early bird*. ІС ідентифікує *a worm* за допомогою мовного маркера – займенника першої особи однини *I*. У мотто адресант Філіп Арда використав персоніфікацію: роль наратора Бороданя Арда виконує черв'ячок. У примітці, виокремленій курсивом, внизу сторінки адресант Філіп Арда пропонує інтерпретувати лексему *worm* як *word*, виокремлену жирним накресленням. Шрифтове варіювання пронизує всі складники мотто: заголовок, власне мотто та примітку. У структурі макету мотто розміщений по центру ІС обрамлює ВС. У лінгвістичній структурі мотто наявна ситуативна референція, репрезентована особовим займенником *I*. Контаміновану когерентність актуалізовано: ІС поглинув ВС шляхом ідентифікації в контексті ілюстрації. Мотто *I'm on the lookout for the early bird* являє собою мутацію прислів'я (*It is) the early bird (that) catches the worm*. Зворотний паралелізм/хіазм вказує на кумедність мотто та

на почуття гумору, властиве наратору Бороданю Арда, в яке вносить корективи адресант Філіп Арда своїми зауваженнями.

У відсотковому співвідношенні контамінована когерентність, репрезентована ситуативною референцією за ознакою мікро-, мезо- та макровкраплень у художньому прозовому тексті англійської мультимодальної літературної казки Філіпа Арда, актуалізується так: мікровкраплення (22%), мезовкраплення (56%) та макровкраплення (22%) (див. рис. 1).

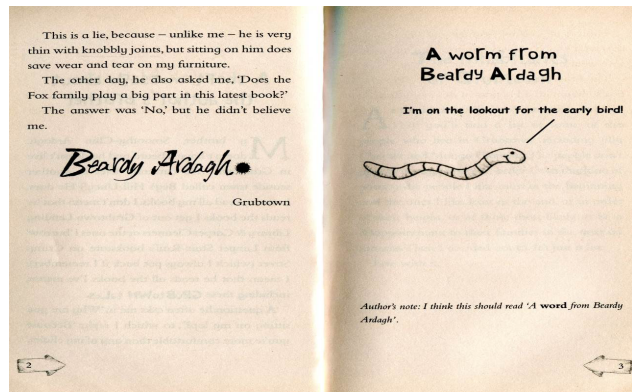

Рис. 1. Актуалізація контамінованої когерентності, репрезентованої ситуативною референцією

Висновки. Отже, контамінована когерентність у функції сумісності ситуативних референційних властивостей знаків полягає в ідентифікації ВС, репрезентованого особовими займенниками (*I*, *you*), шляхом посилання на контекст ситуації, віддзеркалений в ілюстраціях ІС. ПС виконує смисловиокремлювальну функцію, маркуючи вербальну ситуативну референцію та акцентуючи на ній увагу адресата. У тексті АМЛК Філіпа Арда адресат виконує функцію невидимого персонажа,

ідентифікованого в контексті ситуації займенником *you* для встановлення зв'язку між чарівним світом *Grubtown tales* та реальністю. Наратор Бородань Арда, ідентифікований займенником *I*, вказує на інкорпорацію з адресантом Філіпом Арда. Адресант перевтілюється власне у живого наратора, ідентифікованого адресатом у контексті ситуації, що ґрунтується на кореляції між чарівним світом АМЛК *Grubtown tales* та реальністю сьогодення.

Список умовних скорочень

АМЛК – англійська мультимодальна літературна казка

ВС – вербальний складник

ІС – іконічний складник

ПС – параграфемний складник

Список літератури:

1. Карп М. А. Контамінована когерентність у наративному фреймі англійської мультимодальної літературної казки Філіпа Арда // *Нова філологія* : збірник наукових праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. № 69. С. 69–74.
2. Карп М. А. Взаємодія гетерогенних складників контамінованої когерентності в тексті англійських мультимодальних літературних казок Філіпа Арда // *Актуальні проблеми філології та перекладознавства* : збірник наукових праць. Випуск дванадцятий / головний редактор М. Є. Скиба; відповідальний за випуск М. М. Торчинський. Хмельницький : ФОП Бідюк Є. І., 2017. С. 102–108.
3. Карп М. А. Комунікативно-прагматичний зміст контамінованої когерентності в англійській мультимодальних літературних казках Філіпа Арда // *Advanced Linguistics* : правонаступник Вісника

Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”. Серія : Філологія. Педагогіка. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. Видавництво “Політехніка”, 2018. Вип. 2/2018. С. 31–37.

4. Карп М. А. Контамінована когерентність у діалогах та полілогах англійських мультимодальних літературних казок Філіпа Арда // *Закарпатські філологічні студії* : науковий журнал. Ужгород: Видавничий дім “Гельветика”, 2020. Випуск 14, том І. С. 112–118. <http://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.14-1.20>

5. Карп М. А. Контамінована когерентність в англійських мультимодальних літературних казках: динаміка прагматичних властивостей // *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомя. Дрогобич : Видавничий дім “Гельветика”, 2021. Вип. 39. Том І. 362 с. С. 232–237. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/39-1-37>

6. Мала філологічна енциклопедія / укладачі Олександр Іванович Скопненко, Т.В. Цимбалюк. Київ : Довіра, 2007. 478 с.

7. Ardagh Ph. Grubtown Tales. Book One. Stinking Rich and Just Plain Stinky or A Diamond As Big As His Head / illustrated by Jim Paillot. London : Faber and Faber Ltd., 2009. 150 p.

8. Ardagh Ph. Grubtown Tales. Book Three. The Far From Great Escape or The Light, the Switch and the Wardrobe / illustrated by Jim Paillot. London : Faber and Faber Ltd., 2009. 150 p.

9. Ardagh Ph. Grubtown Tales. Book Four. The Wrong End of the Dog or The Pedal-Bin Pelican / illustrated by Jim Paillot. London : Faber and Faber Ltd., 2010. 134 p.

10. Bateman J. Text and Image: A Critical Introduction to the Visual / Verbal Divide. London ; New York : Routledge, 2014. 292 p.

11. Halliday M. A. K., Hasan R. Cohesion in English. London ; New York : Routledge, Taylor and Francis Group, 2013. 374 p.

12. The Pragmatics of Discourse Coherence: Theories and Applications / ed. by Helmut Gruber, Gisela Redeker. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2014. 295 p. (Pragmatics and Beyond New Series).

Karp M. A. CONTAMINATED COHERENCE AS A FUNCTION OF SITUATION-REFERENTIAL SIGNS' COMPATIBILITY

The purpose of the study is to reveal and characterise the structural-semiotic and narrative aspects of the category of coherence of English multimodal literary fairy tales, which determine their text-creative nature. Achieving the outlined goal implies the need to solve the following tasks: to characterise the textual category of coherence in the system of modern linguistics; to develop a semiotic-narrative approach to the analysis of means of coherence in English multimodal literary fairy tales by Philip Ardagh; to analyse the verbal and nonverbal interaction of the components of contaminated coherence in the structure of the analysed literary tales; to highlight the text-creative potential of contaminated coherence in the analysed literary tales; to establish the dominant structural-semiotic and narrative features of the creation of contaminated coherence in literary fairy tales. In the percentage ratio, the contaminated coherence, represented by the situational reference on the basis of micro-, meso-, and macro inclusions in the fictional prose text of the English multimodal literary fairy tale by Philip Ardagh, is actualized as follows: micro inclusions (22%), meso inclusions (56%), and macro inclusions (22%). Contaminated coherence in the compatibility function of situational referential properties of signs consists in the identification of the verbal component represented by personal pronouns (I, you) by referring to the context of the situation, reflected in the illustrations of the iconic component. The paragraphemic component performs a semantic separation function, marking the verbal situational reference and focusing the addressee's attention on it. In the text of English multimodal literary tale by Philip Ardagh, the addressee functions as an invisible character identified in the context of the situation by the pronoun you to establish a connection between the magical world of Grubtown tales and reality. The narrator, Beady Ardagh, identified by the pronoun I, indicates incorporation with the addressant Philip Ardagh. The addressant has transformed himself into a living narrator, identified by the addressee in the context of the situation, which is based on the correlation between the magical world of Grubtown tales in the English multimodal literary fairy tale and the reality of today.

Key words: contaminated coherence, English multimodal literary fairy tale, verbal component, iconic component, paragraphemic component, GeM model.